

Negatívne taktiky a postupy na pracoviskách – ich identifikácia a prevencia.

Bratislava 18. novembra 2008

spracoval - © Mgr. Jozef Rajzinger, PhD, Mgr. Elena Rajzingerová

Právo na ochranu života a zdravia je základným právom ľudskeho jedinca.

- V uplynulom období došlo k prudkým zmenám v pracovnom prostredí. Znižujú sa počty zamestnancov, nastupuje globalizácia, pritvrďuje sa **konkurenčný boj**, ženy sa dostávajú do čela mužských tímov. Toto **prispieva k negatívnym taktikám boja o prežitie**, ktoré sa označujú ako psychoteror na pracovisku.
- **Násilie na pracovisku – mobbing** (taktiež označované ako týranie, dotieravosť, zastrašovanie) je definované ako opakované bezdôvodné správanie sa **nasmerované proti zamestnancovi, alebo skupine zamestnancov, ktoré ohrozuje ich zdravie a bezpečnosť**

Spoločnosť vníma a chápe násilie na pracovisku v širšom rámci ako je definované v Zákone č.300/2005 Z.z. - Trestný zákon v znení neskorších predpisov:

- 155 Ublíženie na zdraví – Kto inému spôsobí ťažkú ujmu na zdraví.
- 156 Kto inému úmyselne ublíži na zdraví.
- 157 Kto inému z nedbanlivosti spôsobí ťažkú ujmu na zdraví, potrestá sa.
- 359 Násilie proti skupine obyvateľov a proti jednotlivcovi – Kto sa skupine obyvateľov vyhráža smrťou, ťažkou ujmom na zdraví alebo inou ťažkou ujmom alebo spôsobením škody veľkého rozsahu alebo kto použije násilie proti skupine obyvateľov.

Ako násilie vnímame každú formu ubližovania, prejavu nadvlády, vyhrážania sa, zneužívania moci, fyzického, psychického a sexuálneho nátlaku.

- **Obt'azovanie je také správanie, v dôsledku ktorého dochádza alebo môže dôjsť k vytváraniu zastrážujúceho, nepriateľského, zahanbujúceho, ponižujúceho, potupujúceho, zneúčťujúceho alebo urážajúceho prostredia, a ktorého úmyslom alebo následkom je alebo môže byť zásah do slobody alebo ľudskej dôstojnosti.** - 2a ods. 4 zákon č. 365/2004 Z.z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon).

- Násilie a zastrašovanie môže mať veľmi vážne následky pre obe strany - “zasiahnutých”, aj ich organizácie (zamestnávateľov).
- Negatívne vplyvy na organizáciu sa odrazia vo zvyšujúcej sa absencii pracovníkov, klesajúcej motivácii, zníženej produktivite, zhoršení pracovných vzťahov.
- **Násilie na pracovisku je zrovnateľné s terorizmom – najostrejšou formou boja o moc a preto je potrebné ho včas rozpoznať a uplatňovať proti nemu preventívne opatrenia.**
- **Prevenciu, v prípade týrania a zastrašovania na pracovisku, chápeme ako predchádzanie nežiadúcim javom, ochranu jednotlivcov a skupín už pri náznakoch výskytu takýchto javov.**

Pracovisko môžu nepriaznivo ovplyvňovať rôzne formy obt'azovania a násilia.

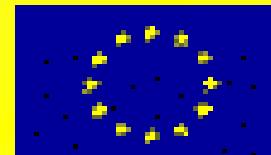
Tieto môžu:

- byť telesné, duševné alebo sexuálne,
- byť jednorázové alebo môže ísť o sústavnejšie vzory správania,
- byť medzi kolegami, medzi nadriadenými a podriadenými alebo z tretej strany, napríklad zo strany klientov, zákazníkov, pacientov, žiakov atď.,
- mať rôznu podobu, **od drobných prípadov hrubosti až po závažnejšie činy, vrátane trestných činov, ktoré vyžadujú zásah verejného orgánu.**

EURÓPSKY SPRAVODAJ

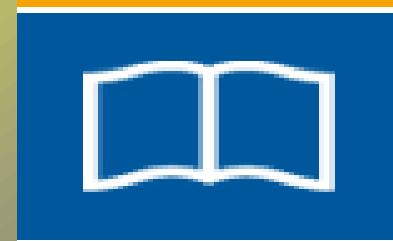
11. ročník Číslo 5/2007

- **Generálni tajomníci organizácií európskych sociálnych partnerov podpísali dňa 26. apríla 2007 v Bruseli, za prítomnosti komisára Vladimíra Špidlu, už tretiu vzájomnú autonómnu rámcovú dohodu – **Dohodu o obt'azovaní a násilí na pracovisku.****
- Povinnosť naplniť ju majú národní sociálni partneri, rovnako ako predchádzajúce podobné dohody – dohodu o práci na diaľku a dohodu o strese spojenom s prácou.
- *Konečný termín pre jej implementáciu na národnej úrovni je 10. apríl 2010.*

Spoločná úloha zamestnávateľov a zástupcov zamestnancov v prevencii násilia a obťažovania na pracovisku.

- Zamestnávatelia aj zástupcovia zamestnancov si musia uvedomovať rizikové faktory, spojené s násilím a zavražďovaním na pracovisku.
- **Signály násilia môže najskôr získať orgán zastupujúci zamestnancov – ZO, KRPŽaM , , OZ a ďalšie**
- Organizácie musia mať, vo svojich riadiacich dokumentoch, definované a implementované preventívne opatrenia vhodné na kontrolovanie takýchto rizík, ktoré zahŕňajú metódy identifikácie, postupy nápravy, núdzové stavy v prípade incidentov a podobne.

Postup prevencie násilia a obt'azovania na pracovisku

- Pri prijímaní opatrení proti násiliu na pracoviskách je potrebné vychádzať zo zásady, že prvým krokom je izolácia prejavov násilia a nie ich živenie.

1. Uvedomenie si rizika psychického násilia a následkov na jednotlivcov a skupiny.

- V rámci školení a tréningov preberať identifikačné znaky, ako rozpoznať včas násilie, zastrašovanie a aké sú ich následky.
- Ide teda o násilie medzi subjektami :
- na rovnakej úrovni – kolegami na pracovisku,
- keď je agresor vo vyššom postavení alebo naopak.
- Pomocou dotazníkovej akcie je vhodné zistiť, aké správanie na pracovisku zamestnanci považujú za agresívne a neprijateľné zo strany kolegov, nadriadených ako aj externé násilie tretej strany (napr. Dodávatelia, odberatelia a pod.)

2. Podpora takého štýlu riadenia, ktorého výstupy budú zrozumiteľné pre každého člena kolektívu a požadovať vyhodnotenie kladných a záporných dopadov riadiacich aktov, na jednotlivé štruktúry organizácie

- Presadzovať tímovú prácu a riadenie, s aktívnou účasťou zamestnancov, zabezpečovať efektívnu komunikáciu medzi vedúcimi zamestnancami a ostatnými zamestnancami.
- Zabezpečiť jasné definovanie a popis úloh v rámci organizácie. Určiť kritériá a zásady pre povýšenie, odmeny pracovníkov a pod.
- Podporovať takú kultúru práce, v ktorej bude záväzné zabezpečovanie pracovnej pohody pre všetkých zamestnancov, zdôrazňovanie bezpečných pracovných podmienok. Vyhýbať sa neočakávaným organizačným zmenám.
- Menovať v organizácii osoby, ktoré sa budú prípadmi obťažovania a násilia na pracovisku zaoberať.

3. V rámci hodnotenia rizík uvažovať vždy aj s faktormi, ktoré by mohli viesť k násiliu a obťažovaniu zamestnancov.

- Pri identifikácii nebezpečenstiev, ohrození by mali byť dôkladne preskúmané všetky faktory, ktoré môžu viesť k násiliu a obťažovaniu. Pri hodnotení akceptovateľnosti rizika uviesť, za akých podmienok sú preventívne opatrenia efektívne a dostatočné. Hodnotenie rizík by malo byť zaznamenávané a pri jeho realizácii by sa mali aktívne podieľať zamestnanci:
- Hodnotenie rizík – ich akceptovateľnosti by malo zahŕňať príčiny a následky všetkých známych nežiadúcich udalostí, v súvislosti so zlyhaním ľudského faktoru. Posúdenie adekvátnosti existujúcich preventívnych, ako aj kontrolných opatrení.

4. Technické a organizačné bariéry, zabezpečujúce možnosti predchádzať násiliu

- vstupy do objektov a miestností na základe príslušných kódov, bariéra (stôl, pult, okienko) medzi zamestnancom a kontaktnou osobou, dostatočné osvetlenie, signalizačný systém, monitorovanie kritických miest,
- pravidelné a pravdivé informovanie všetkých osôb (interných aj externých), zúčastňujúcich sa na aktivitách organizácie, úprava pracovného času s ohľadom na zamestnancov a zákazníkov, informačná služba a zabezpečenie sprevádzania návštev v organizácii, venovanie pozornosti zamestnancom, ktorí pracujú sami alebo na odlúčenom pracovisku,
- určenie a dodržiavanie služobných postupov v organizácii pri styku medzi nadriadenými a podriadenými, kooperujúcimi subjektami, cudzími osobami,
- určenie sankčných opatrení pre tých, čo páchajú násilie

5. Popis metód, postupov a tréning vhodného správania sa v prípade obťažovania a násilia.

- Zabezpečiť, aby v pracovných poriadkoch danej organizácie boli uvedené zásady postupu v prípade pocitu ohrozenia a výskytu násilia na pracovisku (jedná sa o prípady násilia a obťažovania zo strany vlastných zamestnancov, ako aj zákazníkov a iných subjektov). S týmto by mali byť oboznámení všetci zamestnanci v rámci školení a tréningov. Uplatňované zásady by mali byť pravidelne preskúmané, rovnako aj prípady, ak dôjde k násiliu a obťažovaniu na pracoviskách, prípadne mimo nich, ak majú súvis s prácou.
- Zásady metód a postupov, v prípade násilia na pracovisku, by mali byť prerokované so zástupcami zamestnancov a deklarované, ako postoj vrcholového manažmentu organizácie.

6. Sledovanie efektívnosti riešenia problematiky násilia a informovanie o postupoch, ktoré boli realizované v konkrétnych podmienkach.

- Toto by malo zahŕňať dokumentáciu o prípadoch násilia, či sú všetky prípady nahlasované, a tiež riešenia konkrétnych situácií. Príklady dobrej praxe vo vlastnej organizácii alebo iných organizáciách. Uverejnenie – prístupnosť zdroja kontaktných osôb alebo organizácií, pre prípad výskytu násilia.
- Prijatie opatrenia na elimináciu nežiadúceho správania sa jednotlivca alebo skupiny. Pri tomto nehľadať ospravedlnenie nežiadúcich javov, ale východisko.
- Prípadnému násiliu sa musia určiť hranice, za ktoré nemôže ísť. Hranice určujú sociálni partneri a celá spoločnosť.

Človek spravidla nemôže sám zastaviť priebeh psychického teroru. Väčšinou sa to podarí len s pomocou druhých.

- Zákon NR SR č. 311/2001 Z.z. Zákonník práce - 13, zákaz diskriminácie, tj. právo na prácu bez obmedzení a priamej alebo nepriamej diskriminácie. Deklaruje aj skutočnosť, že výkon práv a povinností, vyplývajúcich z pracovnoprávných vzťahov, musí byť v súlade s dobrými mravmi; nikto nesmie tieto práva a povinnosti zneužívať na škodu druhého...; nesmie sa znižovať dôstojnosť zamestnancov na pracovisku.
- Zákon č. 365/2004 Z.z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov umožňuje jednotlivcom ochranu svojich práv aj mimosúdnou cestou, **prostredníctvom mediácie** (zákon č. 420/2004 Z.z. o mediácii a o doplnení niektorých zákonov).

Problém obt'azovania a násilia na pracoviskách sa sám od seba nevyrieši a jeho význam pre ekonomickú prosperitu podnikov bude, s rastúcim tlakom na existenčné istoty, narastať.

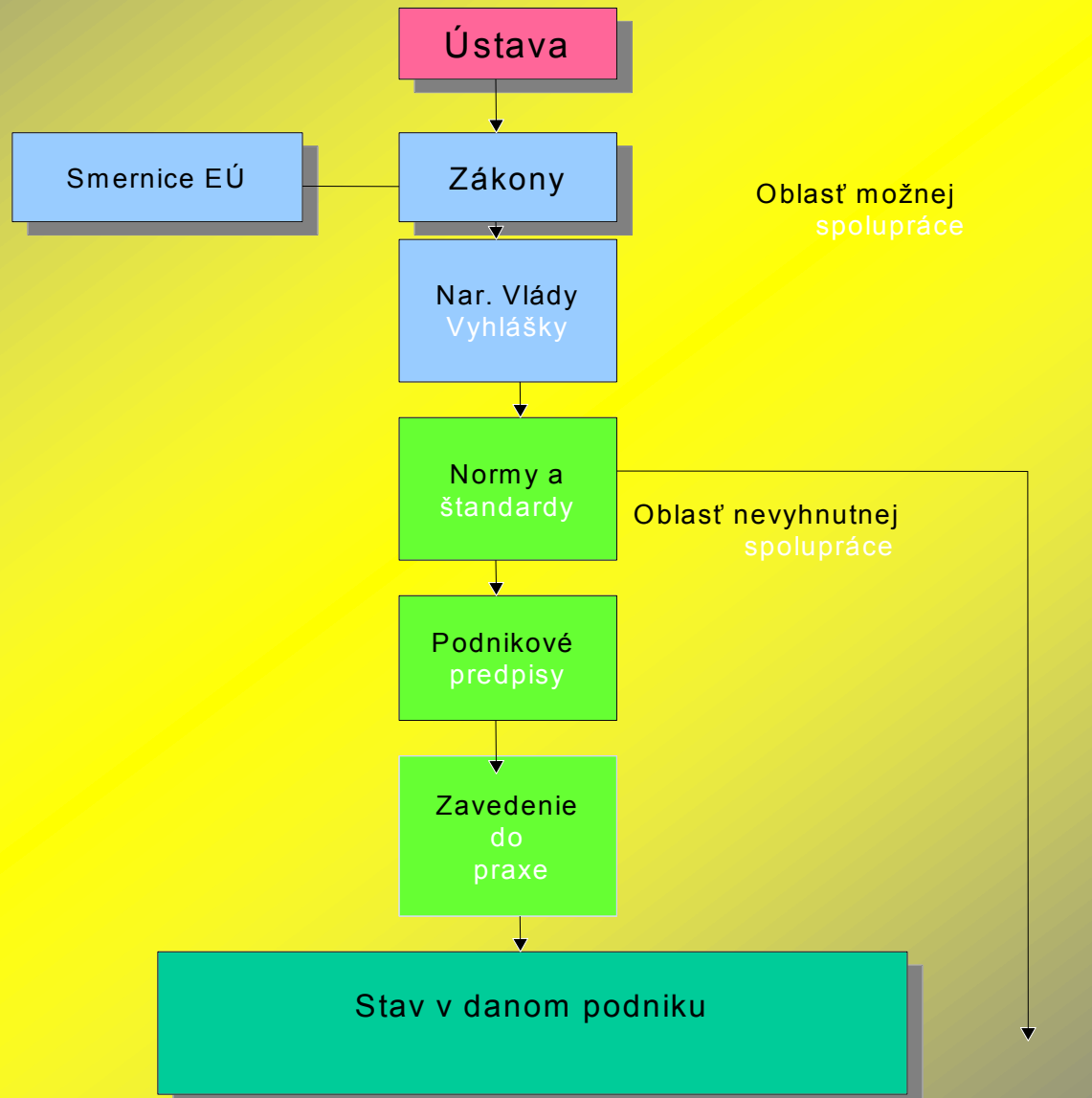
- Sociálne vzťahy nesú znaky kultúrnej úrovne danej spoločnosti
- Všetci si želáme, aby úroveň vzťahov na pracoviskách, v európskom ekonomickom priestore, mala vysoko kultivovanú úroveň.

Projekt vytvára podmienky na riešenie problémov v oblasti sexuálneho obťažovania a obťažovania na základe pohlavia. Počas tohto projektu už sú vytvorené dve kancelárie, v Bratislave a vo Zvolene. V týchto poradniach poskytujú psychologické, sociálne a právne poradenstvo skúsení odborníci v oblasti psychológie, práva a sociálneho poradenstva. Poradenské služby sú poskytované osobne alebo dištančnou formou (telefonicky, elektronicky a písomne). Všetky údaje o klientoch a poradenský proces sú prísne dôverné. Poradenstvo sa zrealizuje spôsobom, ktorý si zvolíte. Miesto a čas osobnej konzultácie je potrebné si vopred dohodnúť

viac na doméne : www.zvolen.sk

Oblasti spolupráce s odbormi pri prevencii negatívnych taktík a postupov

• Použitá literatúra:

- - Zákon č. 311/2001 Zákonník práce
- - Zákon č. 365/2004 Z.z., Antidiskriminačný zákon
- - Ústava Slovenskej republiky
- - Autonómna rámcová dohoda európskych sociálnych partnerov o obťažovaní a násilí na pracovisku, Brusel - 26.04.2007
- - Rámcová dohoda o akciách proti pracovnému stresu, členov UNICE/UAPME, CEEP a ETUC 08.10.2004
- Výsledky výskumu „Negatívne taktiky a postupy na pracoviskách – ich identifikácia a prevencia“.

*Ďakujem za pozornosť a teším
sa na ďalšiu spoluprácu.*

Mgr.Jozef Rajzinger, PhD.

Odborový zväz Chémia SR

Osadná 6

831 03 Bratislava 3

Tel : 0905 641 091

e-mail.jrajznger@zoznam.sk